

наведи телефон

Луимә СЭрипос

14.05.2026
№ 9 (1363)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

9 МАЙ – НӨХ-ПАТУМ ХӨТАЛ!

Т. Мерова - вэрүм - хури

Яңк нәтнә этпос 9 хөталт Россият блнә мир Нөх-патум Хөтал янытлэгыт. Хурит Ханты-Мансийскат мәхум рәт щирыл ёмнә сәлтатыт нупыл суссыт ос тувыл «Бессмертный полк» аквьёт үсхулы хосыт ёмсыт. Ты бвылтыт 2 лөпсыт ловиньтән.

Ты номерт ловиньтән:

Юграт блнә мирыт Нөх-патум Хөтал мүйлысыт

★ 2

Хөнт порат Ханты-Мансийск үсың мәхум кәркамыг рүпитасыт

★ 4

Нөх-патум мир

★ 6

Яныг ащбйкав хансум пицмат бньщиянүв

★ 9

Өпав номилүв ос тав хуритэ бньщилүв

★ 11

Хәльүс район архив колт блнә потрыт

★ 14-15

Акв хөтал сис блум вәрмалы

★ 16

Юграт Өлнэ мирыт Нөх-патум Хөтал мүйлысыт

Яңк нәтнэ этпос 9 хөталэт Россия янытыл мэхум Нөх-патум Хөтал мүйлэгыт. Тынакт 1941-1945 тәлыт яныг хөнт оигпам пәсныл онтырсәт нупыл акв тәл төвлыс. Ты ялпың хөтал кастыл Юграт Өлнэ мэхум тәнки үсанылт ман пәвланылт яныг канын акван-атхатыглэгыт, рәт щирыл ёмнэ сәлтатыт нупыл сунсэгыт ос тувыл үсхулы хосыт «Бессмертный полк» щирыл ёмёгыт.

Д.Г. Сухинин

Нэ хөтпат эргёгыт

Тот кәсың хөтпа хөнтлуңкве ялум манос войнат порслым ащөйкатэ, Өпатэ, мөт хотты рүтэ хури ос нам тув хансым кәтыт пуви. Ты хурит суссылтым пуссын үскан памятник мус минэгыт ос акваг тәнэ нәй ляпан хорамың лүптат пинэгыт. Та хөтал Ханты-Мансийск үст әлпыл пәсыл раквыс, янге-мәне тувле нупыл ат номсахтым яныг үсканын мүйлуңкве атхатыгласыт. Тәнаныл округ кұщай хум **Руслан Кухарук** янытласанэ, тав ләвыс:

– Мән тох акван-атхатым Өлнэв мәгыс ёрув тәкыг Өлы. Мән пуссын история пәс накыт номим сымт Өньщиянүв, үргалыянүв ос тащирыл Өлнэ мәкев элалы вуянтылүв. Мән советский мэхум пилыщмаң яныг хөнттыт нөх-патум тәланыл элалы ке тотылүв – тох сака эрнэ тәла вәрөв.

Нөх-патум мэхманув акваг вос номавет ос мән пуссын тән щиранылт хөйхатнэг вос Өлэв. Мән ань мәнки тәланув ёмщакв мәкыг вәрнэв холыт вос Өлнувүв, ветеранунав акваг нөтуңкве ос

үргалаңкве эрөгыт, ань ты пора хөнтлан хөтпат щөмьянылн Өс нөтэв. Ань яныгман мәнълат мэхум мәгыс, тән ёмас Өлупсаныл мәгыс – мән ты элалы Өщнэ мәк номт тотэв. Ань тыг мус лыпащиг ос мир халт юртыңыщ Өлнэв мәгыс мән пуссын советский сәлтатытн пүмашипа ләвөв».

Ты ләтңе юи-пәлт мэхум Россия гимн эрыг хөнтлысыт, тот яныг кұщайов ос тув атхатам мэхум пуссын тав ётэ эргуңкве патсыт. Тувыл военный маснугыл масхатам хөтпат рәт щирыл акв холыт ёмсыт. Өвлэт пәс порат войнан минам холыт масхатам хум хөтпат акв юи-пәлт ёмсыт, тән юи-пәланылт МЧС, МВД рүпитан хум

хөтпат ос тувыл нэ хөтпат, Росгвардият ос сәвсыр военный тәлатн ханищтахтан мәнълат хөтпат ёмсыт. Ётыл война порат Өньщим пәс мотоцикл, мәшина, танк ос «Катюша» нампә техника үсхулы хосыт минаясыт.

Тувыл ялпың хөталт акван-атхатам мэхум пуссын «Бессмертный полк» щирыл памятник мус минмыгтасыт. Округув янытыл 86 үсытт ман пәвлытт «Бессмертный полк» нампә нак щөпитәлсыт, тох 70 сөтыра арыгкем щөмьят хөнтлум рүтаныл хурияныл суссылтым ёмсыт.

Тән кәтыт пувнэ хурияныл сунсыглым ос наманыл ловиньтым ке, ань сәвсыр мирытныл Өлнэ сәлтатыт тотвөсыт. Яныг

хөнт порат СССР мәт Өлум сәлтатыт пуссын аквавторыг хөнтлуңкве тотвөсыт ос акван-нөтхатым нөх-патсыт. Ты сәлтатыт хурияныл российский телевидение хосыт Өс суссылтавөсыт.

Сәв мирыт халт Юграт Өлнэ соссә мэхум Өс тәнки Өпаныл, ащөйканыл хурит кәтыт пувсыт. Тыи хантыт, мәнъщит, ёрныт ос сараныт аквадох пилтәлыг хөнтлысыт. Ань кәсың тәл тәнаныл кәстыглаңкве ос үсхулы хосыт ёмуңкве аганыл ёхталэгыт.

Ты коныпал Нөх-патум ялпың хөтал янытлан мэхум «Георгиевская ленточка» нампә акция Өс элалы тотыяныл. Ань округ янытыл 250 сөтыра элумхөлас мәгылт тамле ленточкат нэгсалым Өщсыт.

Мүйлын мэхум тыкос раквөсыт, тән лүптаныл памятник мус тотсаныл, тув пинсаныл ос ётыл эргын-йиквнэ мэхум эрганыл хөнтлысыт, кон пәйтым рущ сөламатыл тыттувөсыт ос исум щәйл айтвөсыт.

Тамара МЕРОВА

www.khanty-yasang.ru

Мәв вуянтан хөтпәт олныл ойтавет ос щәмьяныл нөтавет

Мирн пәриим хөтпәт яныгпөль Этпос оигпан порат яныг сапрәни вәрыгласыт. Тув округ кұщай Руслан Кухарук ёхталас ос миркол кұщайт рүпитан урыл потыртас.

Ювле хультум этпосыт сьс хумус тән рүпитасыт ос маньр ёмас вәрмалыт мирув мәгсыл вәрсыт, та урыл потре олыс. Ань янғыщ хөнтлын сәлтатын нөтавет, эрнә пормасытыл атавет ос тув төтавет.

Хөнтлын хөтпәт щәмьяныл ёмщакв вос олысыт, пособие-олныл нъявrameйт ойтавет, школат олн ойтнә тәл тит щёс исум тәнүтыл тыттавет. Колледжин ос университетын тамле нъявrameйт

тәра вивет, тән шар өвләт ханищтахтын местал тәтавет.

Ань ты сапрәнит депутатый тамле сәккон пирмайтасыт, округув төва колледжит исум тәнүт ат пәйтаве, таимәгсыл ань агит-пыгыт олныл ойтуңкве патавет, мөт мәт тәнүт тәнти ёвтуңкве вос вөрмысыт.

Хөнтлын мән минуңкве кәсащан хөтпәт тәра олныл мивет, 4 млн 100 сөтыра солкөвил, тувыл

Ищхипың мәт-вим-хури

тәл сьс өс ойтавет, пуссын аквьёт 6 млн солкови арыгтем сәвитыг олы.

Россия мәв вуянтан хөтпәт сәв олныл ойтавет ос тән щәмьяныл ёмщакв вос олысыт, ты мәгсыл правительствав

акваг нөтмил вәри. Ты ос мөт вәрмалит урыл округ кұщайов потыртас ос округ Дума депутаты тав потре пирмайтасыныл.

Галина КОНДИНА

Сәлыт ищхипың ут хосыт уральтавет

Ассамблеят рүпитан округ депутаты атыгласаныл. Тән соссә мәхум мәгсыл рүпитан программат урыл потыртасыт. Хотыют мансәвит нөтмилыл вәрвес ос мөт вәрмалит тәра-паттысыт.

Сәлыт янмалтан тит компанияг Белоарский ос Хальүс районуыт рүпитәг, тән олныл акв сәлы мәгсыл 4 сөтыра 200 солкөвил тәл сьс тәтавет. Ты коньпал округув төва ханты, мәнъщи ос ёрн хөтпәт тәнти сәлыяныл оныщёгыт, тән акв сәлы мәгсыл тәл сьс 1 сөтыра 200 солкөвил мивет.

Саранпәвыл сәлың мәхум округ правительство пәлыл мөлтлы «Буранытыл» ос вездеходыл ёвтивёсыт. Ты элы-пал туп тәнти снегоход ошсыт

те, яласасыт. Ань чипирование ищхипың утыл кәсың сәлы пөставе ос тащирыл тәнаныл молях ловиньтаңкве рөви. Тамле сыплув квәлгытыл вәравет ос GPS/ГЛОНАСС щирыл акваг вәве, сәлыт хөт яласэгыт, хоталь вәнтлуптавет.

Ань округув 27 сөтыра 766 сәлы оныщаве, ты компаниягт 12 сөтыра 807 сәлы ос 14 сөтыра 959 сәлы мәхум тәнти оныщёгыт.

Руслан Проводников, округ депутат, округ

миркол кұщайтын ләвыс, сәлы үрнә хөтпәт рүпата олнаныл сака мощща, таимәгсыл тув мәнълат хөтпәт рүпитаңкве ат минэгыт, сәлнә олнаныл нөх-нөтуңкве эри.

Татьяна Гоголева, мәнъщи депутат нә, хәйтнутыт пәтлуптан урыл потыртас. Ань туюг сака сәв хәйтнутыт ёхтысыт, пәстухыт тәнаныл тәнти алыщлыяныл. Ты коньпал хотты пәвлың вөраян хөтпәт хәйтнутыт пәтлуптаңкве нөрн те тәртвёсыт, тән өс ёхтынувыт, нөтнувыт, атиңк сәлы үрнә хөтпәтын сәлыяныл уруңкве эри ос вөруйхул ләщиглаңкве тәрвитың.

Промышленность округ департаментый рүпитан кұщай Алексей Зорин

ювле ләвыс, ань сәлы үрнә хөтпәтын вөруй алыщлаңкве акваг рөви, тән писалиң тәгыл ёмыгтаңкве тәртавет. Ос акваг ат те алымёгыт хәйтнутыт алыщлаңкве, төнт номсахтуңкве эри, хумус тәнанылн нөтуңкве.

«Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» программа хосыт компания ос общинат сәлы ёвтнә мәгсыл 20 сөтыра солкөвил акв пуңк мәгсыл мивет. Кәсың община тәл сьс атхуйплов сәлы ёвтнә олныл тәтаве. Уйхул пусмалтан хөтпәт сәлыт акваг уральтыяныл, телпаныл выгыт, прививкал вәрияныл, пусмалтыяныл.

Галина КОНДИНА

Хөнт порат Ханты-Мансийск үсың махум кәркамыг рүпитасыт

Ханты-Мансийск үст «Ам үсумт блум махум Яныг Победа магсыл кәркамыг сәв рүпитасыт» нампа хөнтхатыглап блыс. Махум «Лылың сөюм» нъяврамыт ханищтан колт акван-атхатыгласыт. Тув нъяврамыт, оманыл-әтяныл, ханищтан хөтпат ос яныгпәла махум вöвыглавёсыт.

Яныг хөнт порат Ханты-Мансийск үст блум мир этэ-хөталэ кәркамыг рүпитасыт, ос хөнтлум махумн сака ёмашакв нётсыт. 2023 тәл сүкыр этпос 11 хөталэт Россия Президент Владимир Путин Указ нэпак хансыс, үс «Город трудовой доблести» намыл мистэ. Ты үс пёс порат Самарово пәвылт үнттуңкве öвылтавес.

Махум элы-пәлт öвлэт Ханты-Мансийск үс архив колт рүпитан нэ Людмила Косполова потыртас:

– Россият 68 үсыт «Город трудовой доблести» намыл майвёсыт, Ханты-Мансийск үс тамле яныг нам öс öныщи. Ты тэлы ват сәграпнал этпос ловщислат округув янытлан хөталт лүскант ошсашоса, карс кёр памятник тўштувес. Ты нам öщнэ үсыт пöсыл öс вәравет, Ханты-Мансийск үстамле утыл öс тах миве. Ты пöсын хул, үйхулыт ос вөр пöславет. Яныг хөнт порат үст кәркамыг рүпитам махум хул алыщласыт, вöруй катын-патысыт ос нор яктысыт.

1941 тәлт округув янытыл 91 сөтыра элумхöлас блыс, тән халанылт 17 сөтыра хөтпат хөнтлуң-

Л. Косполова потырты

кве тотвёсыт. Нёлолов сөтыра сәвиткем хөтпат юв ат ёхтысыт.

Төнт Ханты-Мансийск үст блум мир хөнтлум хөтпатн сәв тәнүт, пормас кётсыт. Махум тыт акваг сәв хул пувсыт ос тувыл тәнүтыг вәрсаныл. Тән армия магсыл сака сәв хулың пәнкатщөпитасыт. Махум тәкыщ рүпитасыт, тәнкинаныл щар ат сәлитасаныл, Победа хөтал магсыл сәв ёр пинсыт.

Архив колт сәв пёс нэпакыт öлэгыт, тәнаныл мән пуссын ловинь-тыянүв, ханищтыянүв. «Сталинская трибуна» пёс газетат хансым öлы, 1941 тәлт лүпта этпос 22 хөталэт Самарово пәвылт нила сөтыра атсәт элумхöласыт акван-атвёсыт. Ос ляххалыл ләввёсыт, пилыщмаң, тәрвитың пора ёхтыс – яныг хөнт öвылтахтас. Махум төнт ат рохтысыт ос элалы кәркамыг рүпитаңкве ләвхатасыт. Самарово пәвылт хул щөпитан комбинатыт акв хөтал сыс 30 сөтыра хулың пәнка вәрвес, төнт махум 45 сөтыра пәнка щөпитаңкве патсыт. Хул щөпитым сәвыңпәлэ нэкет ос нъяврамыт рүпитасыт. Тән хул солвал-

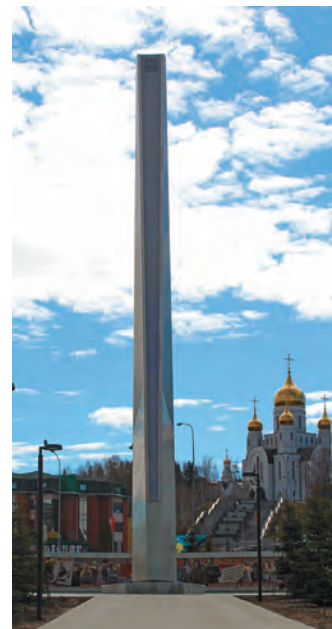
тасыт, понслысыт ос хул хопыныл эльм пәйтсыт, луваныл мәниг сакватасыт колас ос сыртап вәрсыт. Хумус ты тәнүтыт щөпитавёсыт, архив колт нэпакыт öныщөв, тән «Технологические инструкции» намаим öлэгыт. Тамле колас ос сыртап мән хургын пинвёсыт ос хөнтлын мән кётвёсыт. Хөтпа таве курыскан пиньтэ ос исум витыл сөсытытэ, тэлыгытэ, тох хул исмит аис.

Та порат Самарово пәвылт вөр сәгрын промхоз рүпитас, махум ййвыт ёл-сәгрим яласасыт. Товлыңхәпыт магсыл фанера щөпитасыт, писалы лöсыт ос ёсат вәрсыт. Ты коньпал тыт щөранка вәрнэ фабрика рүпитас.

Яныг хөнт öвылтахтам порат вöраим акв сөтыра атсәт арыгкем элумхöлас яласасыт, 1945 тәлт хурум сөтыра хөтпат вöраим рүпитасыт, тән халанылт сәв нёт öлсыт.

Акван-атхатыглам мир Ханты-Мансийск үс урыл пöслум кина ос пёс хурит, пёс нэпакыт суссыт. Махум та тәрвитың порат манхурип рүпата вәрсыт, ты урыл доклад нэпакыт хөнтлысыт.

Тамле хөнтхатыглап

таимәгсыл вәрыглаве, ань яныгман нъяврамыт төнт блум вәрмалит урыл сәвнүв вос вәгыт ос кәркамыг рүпитам махум вос номияныл ос янытлыяныл.

Махум щар мак ёрнэ ләтың ләвсыт, яныгпәла хөтпатын нъяврамыт хөнт порат блум тәрвитың вәрмалит урыл акваг вос потыртавет. Кәсың колтәгыл та порат хөнтлам ос кәркамыг рүпитам рүтаныл вос номияныл.

Ханты-Мансийск үст ты хөнтхатыглап вәрыглаңкве миркол кўцаит ос Общественный палатат рүпитан махум нётэгыт. Тамле вәрмаль нъяврамыт ханищтан мөт колыт öс тах щөпиталавет. Хөнт порат Ханты-Мансийск үст махум хумус кәркамыг рүпитасыт ос мансәвит ёр Победа магсыл пинсыт, агирищитн, пыгрищитн потыртаңкве патавет.

Людмила ТЕТКИНА

www.khanty-yasang.ru

Хөнтлум хөтпат урыл суссылтап

Яңк нәтнэ этпос 9 хөталэ Россия янытыл ялпың хөталыг блы. Ты хөтал мэхумыт хөнтлум рўтаныл номылматыяныл. Ювле хультум этпос порат Ханты-Мансийск үст «Югра-Классик» колт «СВОИ» нампа суссылтап блыс. Тот яныг хөнт порат хөнтлум ос ань хөнтлын мэхум урыл хансым блыс.

Хөнтлум хөтпат урыл тамле потрыт:

**Тәлыт палыт тотункв
- Осотова Анастасия
хансум потыр**

Ам яныг анёквм Васса Дмитриевна Каркина 1912 тәл порат самын патыс. Хунь яныг хөнт ёмтыс, бйкатэ хөнтлан мән вуйвес. Тав кит нъяв-рам ос агмың щань ёт таккёт арыгтас.

Хөнт вәрмалъ бвыл-тахтам порат Удмуртия мә янытыл кәрлөңх вәруңкве сака эрмыглас. Яныг анёквм ләвнэтэ щырыл, мәнт – та порат блум пуссын техника.

Сака ащирма блыс, ос тэлы ащирмал, вбтасыл, мир ат пилсыт. Вәгтәл патым сака сәв рўпитасыт, туп пум, лўпта тэсыт, тәнки атам пумныл исмит пәйтсыт. Лёльсаң масхатым блсыт. Ләгыл маснутаныл молях лёлиг ёмтсыт, таимәгыс тонт няр ләглыл рўпитасыт. Мәссин әтим блыс, лув моща блыс. Рушит, хатанит, башкирыт, марийцыт, чувашит, молдаваныт, украинцыт пуссын аквьёт рўпитасыт. Тәрвит ос тәтәл блнэ порат халанылт юртыңыщ блсыт.

**Хөнтлын мāt нётмил -
Нафиса Гараева хансум
потыр**

Анатолий Борисович Шарыпов Лянтор үст блум яныг хөнттыт хөнтлум хум 2021 тәлт әтими-мыг ёмтыс. Тав 1926 тәлт самын патыс, мән порат

колхозт рўпитас. Тувыл хунь 17 тәлэ тбвлыс, лусытаңкве вбввес. Ётыл яныгпбль этпос 1944 тәлт Белоруссиян кётвес.

Анатолий Борисович дивизиятэ Витебский областыт Полоцк үс ляпат ёл-тагапас. Этпос хөнтлуманыл юи-пәлт, кўщаит номылматасыт үс кос хумус виңкве. Тав потыртас, фашистыт нумыл товлыңхәпыл бомбат пәхвтысыт. Ротаныл онтолов хөтпа туп хультыс. Анатолий Шарыпов юртән нётнэтэ порат пулемётыл сакватавес. Ты юи-пәлт лусытаңкве воссыг ат вёрмыс.

**Мбт хөтпа тәрвит – Анна
Лаврентьевна Макарова,
мән лёккар, потре Григорьева О.А. ос Эскина
Н.К нәпакн хассбй**

Лёккарыг рўпитаңкве сака тәрвитаң, тыт мбт хөтпа тәрвитыт наңки хольт щәргёгын. Хунь бвыл щёс ам самагум элы-пәлт сәлтат әтими-мыг ёмтыс, ам эртум лылың лбмтум тыпылтаслум.

Сәв сакватым мэхум акваг та тотвёсыт, пиннэ мән ат тбвлувёсыт, таимәгыс колканын пинвёсыт. То сакватым хөтпат тәнки щань ләтңыл матыр рбңхасыт. Тонт рбвыс хатань, белорусский, казахский ләтңыл потыр суй хўнтамлаңкв. Советский Союзт блнэ мирыт пуссын сосса мә вуянтан мәгыс акван-юрщхатсыт.

Госпитальт лусытан хөтпат немцыт юи-пәлт

Няврамыт ос яныгхөтпат хансум потрыт

минасыт, таит пувим мāt Подмосковьяныл Германия мус хот-нявлысаныл. Миннэв порат сәв лёль капай вәсүв, хумус фашистыт пәвлыт, үсыт сакватасыт, щар лёль вәрнутыт, ййвыт ханащлан ос мән ат щёпитым мэхумыт акваг вәсүв. Сосса мэхумн нётмил вәруңкве эрыс – няврам самын паттысыт, нюлмит юнтсыт... Мэхумн пуссын нётсыт.

**Яласан ос пормас хартнэ
сун – Татьяна ос Раиса
Гаврильчик хансум
потыр**

Хальүс районт кәсың пәвыл ляпат пёс сәлы лёңхыт блэгыт. Мән бпав тамле лёңхыт ёмщакв вәсанэ, әти туп Хальүс

районт, тувыл Пермский крайт ос Свердловский областыт. Та пылыщмаң хөнт тәлыт, хунь мәссин, лув әтим блыс, молях суныг сәлыт ёмтсыт. Сәлы үрнэ хөтпат пормасыт Нёр ұлтта тэлы ос туи порат тотсыт. Мән бпав сәв сәлы үрнэ хөтпат ёт тащир пәвлыт тәра яласасыт, тувыл маснутыт, брасыт, хұлыт, нёвлит, сәлы тбвлит тотсыт. Ётыл тән ты пормасыт Свердловск үс мус миннэ нәиңтуйт хөнтлын мән кётнэ мәгыс тотсаныл. Ты урыл номылматым, бпав суйтәл лёньщис, тувыл ләвыс, щар сун тәрвитыг мэхум блсыт.

Галина ДУНАЕВА

Нөх-патум мир

Нөх-патум Хөтал кастыл «Төрүм Маа» музейт рүпитан хөтпат «Нөх-патум мир» намба хөнтхатыглап вәрыгласыт. Тән Ханты-Мансийскат өлнэ мир ос үсн ёхталам мүй мәхум яңк нәтнэ Этпос 6 хөталэт тув вөвыгласыт.

Өвлэт мәхум музей кол пөхыт өлнэ памятникын лүпатат пинсыт, лүляхөлсыт ос хөнтлам хөтпаныл кәстысаныл. Тамле ахв-тасың памятник 2016 тәлт вәрвес ос хөнтын вуим нәй хәрыгтан хөтпат наманыл тув хасвёсыт. Ань музей рүпитан колэ война порат нәй харыгтан колыг өлыс, тувыл сәв хумыт хөнтлаңкве минасыт.

Ты юи-пәлт мәхум «Отыры Великой Победы. Ларьякский район» намба суссылтапын юв шал-туңкве вөввёсыт. Тамле суссылтап кәсың тәл щёпитәлаве, ты тәл Ларьякский (ань Нижневартковский) районныл хөнтлаңкве минам мәхум урыл өлыс. Большой Ларьяк

пәвылт «Музей-усадьба купца П. А. Кайдалова» колтос Т.Д.Шуваев намыл намаим Нижневартковский краеведческий музейт ос Нижневартковский район нәпак ловиньтан колт рүпитан хөтпат суссылтап аквьёт вәрсыт.

«Төрүм Маа» музейт рүпитан нә **Ирина Ксенофонтова** ләвыс:

– Хөнт порат Ларьякский район нупыл 9 мирколыт хансым өлсыт. Ётыл ты район Нижневартковский районыг намаявес. Төнт тот ат сөтыра арыгкем элүмхөлас өлыс. Та мәныл войнан 400 хөтпат тотвёсыт. Тән халанылт 310 элүмхөлас юв ат ёхтысыт. 228 хөтпат хөнтлан порат порславёсыт, 60 хөтпат тәкыщ

А. Брусницин, Д. Вынгилев – СВО хөнтлум хумыг, В. Неттин музейт рүпиты

сакватавёсыт ос ётыл пүльницат атимыг ёмтсыт. Ос 22 элүмхөлас хоты мәт порславёсыт, хоты мәт ёл-щёпитавёсыт, ләтың ань тыг мус атим.

Тыт хөнтлам мәхум хурияныл, пищманыл, мәглын тагатын пөсаныл ос мөт пормасаныл суссылтыянув. Ос та порат кәркамыг рүпитам мәхум урыл потрыт өс тыг вәрсанув. Ларьякский район сосса мәхум ос мөт мәныл ссылкан кётым хөтпат өлсыт. Тән пуссын аквьёт рүпитасыт – хүл алыщласыт, вөраясыт, вөр яктысыт.

Хөнтлан мәныл мощца сәлтатыт юв ёхтысыт. Тән халанылт Василий Иванович Ников өлыс. Тав 1926 тәлт Ларьякский районт самын патыс, хөнтлаңкве 1944 тәлт тотвес. Тав сака нёмса хөтпаг өлыс, тувыл фашистыт ёт шар пилтәл хөнтлас. Өвлэт хөт этпос радистыг ханищтахтас ос тувыл Белорусский фронтын кётвес, тот радиостанцият кұщаиг паттувес. Хөнтлым Берлин

мус ялыс. Война юи-пәлт Ларьяк пәвыл мирколт рүпитас. Нэтэ ёт хөт няврам янмалтасыг. Евдокия Александровна школат няврамыт ханищтан хөтпаг рүпитас.

Василий Иванович пилтәл хөнтламе мәгсыл мәглын тагатын сәв пөсыл майлувес. «За отвагу» мәглын тагатын кит пөсыг өныщас. Ойка 1986 тәлт атимыг ёмтыс. Ос атхуйплов тәл ювле хультыс, Александр апыгрище самын патыс. Тав ань СВО мәт хөнтлы, Василий Иванович хольт «За отвагу» мәглын тагатын пөс өныщи. Хөнтлыматэ тәкыщ сакватавес, хоса пусмалтахтас. Тувыл нюлмиянэ иң ёмашакв ат пусмысыт, Александр Элал хөнтлаңкве вөвахатас».

Мөт ханты, ёрн, рущ хөтпат урыл потрыт суссылтапыт өс өлэгыт, тән наманёпаканыл, хурияныл, мәглын тагатын пөсаныл кәсалаңкве рөви.

Та хөталт «Төрүм Маа» колт «Разбудит нас с тобой май» намба концерт өлыс. Мәхум тот стихыт ловиньтасыт, эргыт эргысыт. Няврамыт тув өс вөвыглавёсыт, үсмат сагуңкве, төр-сәлмыл нэгсалаңкве ханищтавёсыт. Тамле үсмал СВО сәлтатыт лап-пантхатэ-гыт.

Людмила ТЕТКИНА

www.khanty-yasang.ru

Ам яныг анёкquam хөнт порат сәв рүпитас

Кәсың тәл яныг хөнт вәрмалль ляпаман порат кос школат, кос мөт хотты рүпат мāt ты урыл сәвсыр хөнтхатыглап вәрыглаве. Хәльүс район Хулюмсүнт пәвыл школат ханищтахтын нйврамыт хөнтлан мән ялум рүтаныл ос хөнт порат рүпитам мähманыл урыл потыр-лөмт хассыт. Ты потраныл ханищтан хөтпанылн сусвёсыт, тувыл төва потрыт школьный линейкат ловиньтаңк ләввёсыт.

Эвелина Мальчикова, 7 классыт ханищтахтын әгирищ, такви яныг анёкватэ урыл потыр щёпитас, тувыл школаң нйврамыт Элы-пәлт ты потре ловиньтастэ:

Хәльүс район ситам вөр кй-вирт Элын өлнэ мән пәвылт – Хөрыпәвылт Дарья Степановна Анямова өлыс, ам яныг анёкquam. Яныг хөнтлан вәрмалль өвылтахтын Элы-пал тәгыл тав нотэн сәв тәрвит патыс: репрессия тәлыт өлум порат тав әтятэ Анямов Степан Викторович ос рүтанэ наска́ссыг сутытаңкв тотвёсыт. Та урыл тох ёмтыс, такви коянэ коны-пал, апганэ, әпщиянэ, Эщанэ ос рүт нйвраманэ тав нөх-паттысанэ, янмалтасанэ.

1941 тәлт, хунь хөнтлан пора өвылтахтас, ам яныг анёкquam мөт

Д.С. Анямова

экват хольтыл өс сака тәкыщ рүпитас. Хум мähум хөнтлан мән тотвёсыт. Юн экват, нйврамыт ос яныг-пәлаг патум хөтпат тән рүпитасыт.

Дарья Степановна нор сәгрыс, вөраяс, хул алыщлас, пил вәтыс, ләхс ос пусумлахтын лүптат төслас – ты тәнүт-пормас пуссын хөнтлан мән кетвёсыт. Колхозт рүпитас, үйхулыт өньщас, юнсхтатас, әгмың хөтпат уральтас. Янгыщ тав вөрт алыщлас, ащирмат вөраим яласас. Та порат үйхул сов сака Эрыс, совыт мөт хөн мән Эл тотвёсыт.

Та порат тәрвитың тәлыт өлсыт,

Д.С. Анямова вәй сунсыгылы

тәнүт, маснут әтим өлыс. Яныг анёкquam манкөм ёре-вәге ёхты, акваг рүпитас, ёмас өлнэ хөтал ляпамтас.

Хөнтлан вәрмалль оигпан юи-пәлт яныг анёкquam акваг мähмытын нётыс. Тав лөккарыг ат кос ханищтахтыгләлас, мähмыт лүпта-пумыл пусумласанэ, пәвыл пүльницат рүпитас, сәв нйврамыт пукнияныл яктыс. Хөтпа нупыл ёмас мәгыс ос нётнэтэ мәгыс пәвлың мähманэн янытлавес, Эрпупавес.

Тав урөтыл архив нәпакытт хансым өлы: Обско-угорский институт тав Эргыглам Эрганэ, мөйтыглам мөйтанэ өлэгыт, тав мәщтыр кәтагөтыл юнтыглам пормасанэ «Төрүм Маа» музейт ань тыг мус өньщавет.

Дарья Степановна яныг хөтпаг өлыс. Тав тәрвит вәщинтас, тәрвитың рүпатал ат пилыс, хүрум әгиянэ ос апганэ янмалтас. Тав өлум вәрмале – ань өлнэ вәрмалюв акв охсатэ. Нөх-патнэ вәрмалль мәгыс Элын өлнэ мән пәвлың мә хөтпат өс сәв онтас вәрсыт.

Тамле ты сымын рөвнэ ләтңытыл Эвелина потыр хансыс, мән ос мәнныщи ләтңыг толмашцласлүв.

А.Р. Хозумов, З.В. Пахомова, Д.С. Анямова, Л. Мерова, Т. Вьюткина, А.С. Мерова, Р.В. Меров, Алеша, Галя, Оля, Р. Анямова, Владик, Коля ос Тика әмп. Хөрыпәвылт, 1980 тәлт

Анна АЛГАДЬЕВА

Өпав ос ащōйкав хōнтлын мāныл юв ат ёхтысыг

Хальүс районныл Великий Отечественный хōнтлын мән 4357 хōтпа минасыт, 1869 хōтпа юв ат ёхтысыт, тот хōт пуңканыл та пинсаныл. Сургут үст блнэ мāныщи нэ Валентина Борисовна Албина лāвыс, хōнтлын мāныл юв ат ёхтум мāхум халт тав өпатэ ос ащōйкатэ наманэн хансым блэг. Валентина Борисовна тох потыртас:

Галина, Инна, Володя ос Надежда

– Өпав Николай Родионович Албин ос ащōйкак Павел Ефимович Ромбандеев 1941 талт хōнтлын мән вуйвеси, Саранпāвылын баржал тотвеси. Сас щёмьяңыг-няврамыңыг блсыг. Тōнт нэмхотыют ат китыглахтас, няврам оныщегын ман āти, тох та тотвеси. Советский союз янытыл кāсың мāt тох блыс, вoссыг хоталь вāрхатнувыт.

Өпав **Николай Родионович Албин** 1911 талт Лōпмус пāвылт самын патыс, ос «Книга Памяти» нэпакт хансым блы: 1912 талт самын патыс. Увщитэ наме Марья блыс, āпщитэ Улякщи. Оманыл Татя, āтяныл Родион. Өпам хул алышлан мāt бригадырыг рупитас.

Щащёквав Прасковья Васильевна Сума пāвыл нэ. Тэн Николай Родионович өпам ёт нила няврам блсыг. Яныг āгитэн Лена, тав ёлыпал Илья ос Владимир, щар мāниг ам āтям Борис блыс.

Өпав хōнтлуңкве минаме порат вāt талэ тōвлыс. Талтем хōнтлыс, лүпта этпос 12 хōталэт 1942 талт

Ленинград үс лятат патыс. Ань хури оныщев, өпав будёновка кентыл блы. Тән хунь хōнтлын мән ущ тотвеси 1941 талт, хōнтлын маснут ос кент сака хунь блыс, манарыл мивет, таил та блсыт. Мощ ётылнуде ущ салтатыт военный форма маснутыл юнтуңкве патвеси.

Āтяв потыртāлыс, хунь өпав хōнтлын мән вуйвес, тав хурум тал яныт блыс. Хōнтлын нак юипалт сака саваласыт, мāнытāгыл сāv рупитасыт. Тōнт рещин сōпак хунь блыс, толыг рёпыгаманыл порат пōлям витыт нярлāглыл люльсыт. 1955 талт юипалт хоса сорп сōпакыт вāруңкве ущ патвеси.

Ащōйкак **Павел Ефимович Ромбандеев** хōнтлын мāныл ос ат ёхтыс, Ленинград үс лятат хōнтлыс, 1941 талт вāt сāграпнал этпост тыпыс. Тав нуми-пал Евдокия увщитэ, Василий ос Семен каңкаге блсыт.

Ащōйкак ос анёквав Дарья Осиповна, такви өпарищ наме Сайнахова, сāt няврам блсыг. Щар яныг Пана āгитэн, тав ёлыпал мән омав Татя, Роман, Матвей, Гоша, Матра ос Осип. Āтяныл хōнтлын мән тотым порат омам номыстэ. Тōнт тән Хōслōхт блсыт. Омам потыртāлыс, пāвыл мир пуссын нālми вāтан атхатасыт, хум хōтпат нāиңхāпын талсыт, лōңхаль та тотвеси. Омам аквхуйплов талэ

блыс, āпщиянэ ос эще тōнт иң мāнит. Яныгнув няврамыт оманылн нётсыт, мис, лув блсыт, пум вāрсыт, хул алышласыт. Тох хотум та блсыт, яныгмасыт.

– **Валентина Борисовна, нән Лōпмуст яныгмасын?**

– Āтяв Борис Николаевич Албин Лōпмус пāвылын блыс. Омав Татьяна Павловна, такви өпарищ наме Ромбандеева, Хōслōхт яныгмасыт. Хунь колхозыт акван-түлвеси, Лōпмусн мир сāv мāныл рупитаңкве минасыт, тән колтāгланыл ос тув вāнтлыс. Āтягум-омагум 1956 талт Лōпмуст акван-минасыг, пүри вāрсыг. Мән хōт няврам самын патсүв – яныг каңкув Саша, тав ёлыпал Зоя, ам – Валя, Юра, Наталя ос Лелюк.

Āтяв хул алышлан мāхум палт бригадырыг блыс, 1974 талт Кульпасн рупитаңкве вōввес, тув ань колтāглыңыщ вoс минэв, блнэ колыл тастувесүв. Тув та вāнтлысүв. Юн мāныщи лātңыл потыртасүв. Рутанув ос пāвыл мāхманув акваг мән колувн ёхталасыт, мāнти лātңув юн акваг суйтыс, тох та яныгмасыв.

Өпагув-ащōйкагув ос хōнтлын мāt патум мāхум, пуссын ветераныт мән кастыянүв. Тән нōх-патум тэланыл номилүв!

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Яныг хөнтүт 1941-1945 талыт порат сав махумыт порславёсыт. Сав сосс хум хөтпат, нэ хөтпат хөнтлан порат ма вуянтасыт ос рүпитасыт. Хум хөтпат хөнтлан мат мав вуянтасыт, нэкет ос сав тәрвитуң рүпата вәрсыт. Хөнтлан мән миам махумытныл мощца хөтпа юв ёхтыс.

Яныг Победа хөтал кастыл таңхөгум яныг ащойкам урыл хансуңкв. Елесин Павел Прокопьевич маңыщи хумыг олыс. Тав 1910 талт Хальүс районт самын патыс. Хунь яныг хөнтлора ёхтыс, тав хөнтлуңкв вүйвес. Юн нэтэ Евдокия Ивановна Елесина ос маңы агирище Галина Елесина хультсыг.

Павел Прокопьевич юи-өвыл лусытан матэ 310 стрелковий дивизия олыс. Тав хөнтлан мат атимыг ёмтыс – 1942 талт лүпта этпос 29 хөталэт Киришский район Ленинградский областт Добровольная павыл ляпат порславес.

Мән щёмьявт хөнтлан порат хансум пищманэ хультсыт. Яныг ащойкам пищмат ватихал хансыглас, тувыл ювле латңыл, улпыл, ат ёхтувес. Касың пищмат хансым олы, тав пищма үри, аквьювле вус хансэгыт.

Тувыл касың пищмат почерк мөт хурипа, тай эрың мөт хөтпат тав магыс пищмат хансасыт. Пищмат ловиньтым, тамле латңыт «Руц латңыл люльсаң потыртэгум, ат тэлы», «Елесин Павел магыс пищма хансыс... Мён аквьёт хөнтлымён, юртыңыщ олымён» хансым олсыт.

Ань акв пищма 1942 талт маңыполь этпос 24 хөталэт хансым:

Яныг ащойкав хансум пищмат оныщиянүв

Г.П. Тасманова (Елесина) анёквав

Ащойкав кетум пищма

«Паша Щетино павлыл. Ам нанан паша латың кетэгум, ёмас олупса вус олы. Ам сака ёмас ат олэгум, лув ат кос оныщёв, ос рүпата төвлы. Ань амки нэпакум кетэгум, та нэпак щирыл наң вёрмёгын нётмил виңкв. Ам хурум хөтал агмыл олсум, ань ос агмыңыг ёмтсум, ос номсэгум, мощёртын пусмөгум. Хөнтлан маңыл хус вёрыстат олэгум, пилыщмаң ут иң нэматыр атим. Номсэгум мощ олэгум, тувыл юв ёхтэгум.

Евдокия, хансэн, мансавит күтюв оныщёв ос лэңын вёраян вёрмаль манхурип, ёмас манос люль. Салыянуи нэмхоталь ул маён, пуссын хотмус үргалэн. Евдокия щанин сорп нёвиль наңын вус мыг, наң ос олн ойтэн. Хансэн, ванэ хөтпатныл пуссын лылыңыт ос олэгыт ман ати. Ам наңыныл сөтыра вёрыстат олэгум... Ам магыслум хурум этпос ымс олн вуён. Армият ёмцакв маставёв, ос тэнут мощ ат төвылхаты. Мән соссамавныл нэмхотють атим,

таимагыс ануи тыт тәрвитуң олы. Тыт казакыт, руцит ос украинцыт олэгыт. Руц латңыл ам люльсаң потыртэгум, ат тэлы. Хансэн, хотють хумус ишколат ханищтахты. Колхозыт рүпитэн, тот рүпитаңкве ёмас. Хансэн манхурип ос мансавит тэнут выгын...».

1942 талт яңк нәтнэ этпос 31 хөталэт Павел Прокопьевич юи-өвыл пищма хансыс. Тав порсылыме мус этпосныл мощщанув хультыс:

«Евдокия ос агирищум Галина, нэнан паша латың хансэгум. Ам нанан лавёгум, ам ань лылың ос пустагыл олэгум. Выгыр армият олэгум ... Мән пуссын лусытан хөтпат ёмцакв тыттавёв, нянь хөтыл сыс 800 грамм, ануи төвлы, саккар ёмцакв мивёв, махорка пуссын төвылхаты, ам эрнэ матыр ос олн оныщёгум. Юртанум пуссын руцит ос казакыт, тән пуссын ануи юртыт. Ос акв юрт Сельгардский районныл Севлин Симен. Ам тав ётэ шар юил ёхтумум пасыл олэгум, вос-

сыг остякыт мән ляпавт атимыт. Нэмхотють ат вәщинтасум. Ам пищмал ат ёхтувёсум. Нәнаныл нэмхотты пищма ат вуйласум. Ам нанан вәтихал хансэгум, манрыг нан ам палтум ат хансэгын. Урхатэгум нәнаныл пищма виңкве, тувыл щагтым патэгум. Ам нанан 30 солкөви кетсум... Чухалал И. К. юртэ Елесин Павел пентсыл пищма хансыс. Мён аквьёт хөнтлымён, юртыңыщ олымён...»

Хунь хөнт вёрмаль холас, Евдокия ос акв щёс хум вёрыс. Тэн агитэн Галина яныгмас, тувыл такви хум вёрыс. Ойкатэ наме Владимир Тасманов олыс, тэн сат няврам янмалтасыг, сав тал аквьёт олсыг.

Яныг ащойкам урыл потыр щёмьямт хультум пищмат щирыл хансаслым. Тувыл ищхыпың мат пёс нэпакыт хөнтсум. Та коныпал Павел Елесин Тюменский область «Память» наипа нэпакыт хурмит томт наме хансым олы.

Галина ДУНАЕВА

Ащум хөнтлын мāt сакватавес

Николай Тимофеевич Шесталов Зоя ағитэ, Ирина Степановна Мони́на
Нина ағитэ катыт пувэг ос Юван лю́ли, Лбпмус павыл, 1950 тәлт

Ханты-Мансийск үст блнэ мәнщи нэ Альбина Николаевна Мехнина аятэ Николай Тимофеевич Шесталов Великий Отечественный войнат хөнтлыс. Хум сакватавес, пўльницат пусмалтавес, тувыл арыгтаптувес, юв кётвес. Альбина Николаевна тох потыртас:

– Ащум Николай Тимофеевич Шесталов 1941 тәлт хөнтлын мән вуйвес. Сталинград үс нупыл тотыглавес, тот хөнтлыс. Тувыл сакватавес, юв кётвес. Тав яңк нәтнэ этпос 9 хөталэт Хәльүс район Хомрат павылт самын патыс. Ащум ләвсас, 9 Май – ты сака яныг ялпың хөтал, ма янытыл блнэ мирыт Нөх-патум хөтал янытлэгыт, мэхманыл кастыяныл. Таимәгыс тав намхөталэ Микол Хөталт вәрыгластэ – яңк нәтнэ этпос 22 хөталт. Ты ляпат самын патыс, таимәгыс Миколаг намтвес, руц щирыл – Николай.

– Альбина Николаевна, атян хөнтлын нак урыл потыртәлыс?

– Нөх-патум хөталт ветераныт потыртәлэгыт, хөт хөнтлысыт, манхурип нак вәсыт. Ащум ләвсас, Сталинград үс ляпат тән нәиңтуйтыл минаясыт, ань илттыг нумыл пәтлуптаңкве патвёсыт. Нөңхаль сунсэгыт, тот тасәвит товлыңхәпыт тыламлэгыт, ёлалы бомбат пәхвтавет, тән хөт-әти патыглэгыт, тыт-тот пәлыг-төллэгыт. Нәиңтуйтаныл ос тамле утыл патыглавес. Ащум

төнт ты сакватавес, нөх-люлюңкве ат вёрми. Тав ётэ Хәльүс районныл мәнщи пыгыт олсыт, акв пыг таве консыгтастэ, та тотаве. Нәиңтуйтыл кон хотмус паттахасыт. Ләви, төрум нупыл нөңхаль аңкватас, янытэт шар сэмыл.

Тав ань ёмуңкве ат вёрми, та пыгын нас та харттаве. Сунсы, тасәвит сәлтатыт порслынат, тыт-тот патсыт. Тамат фашистрицит тай нумын та яласэгыт, бомбат ёлалы пәхвтэгыт. Тувыл ащум госпитальн тотвес, мощ пусмалтавес, ләккарыт ләвөгыт, тав воссыг нөх-люлюңкве ат вёрми, юв кётыяныл.

Юв тотвес, ләгланэ-кәтанэ сәйт-тәлт патсыт, нёвсуңкве ат вёрми. Пуңке тай посың, потрами. Акв-матнакт тав пәлтэ мәнщи хумыг ёхтысыг, нәйт хөтпаг, Няр-Мишка ойка ос Потёпка ойка. Турманкол вәрсёг, таве пусмалтастән. Тувыл ащум ләщал-ләщал нөх-вөртхатуңкве ты патыс, нөх-унтсуңкве патыс.

– Николай Тимофеевич Хәльүс район янытыл сәв мāt колхоз

А.Н. Мехнина хурииг катыт пуви

председателиг блыс. Хоты павылт рупитас?

– Ащум коммунист хөтпа блыс, хунь ёмыгтаңкве патыс, колхозыт нөх-вөрмалтаңкве ләввес. Хәльүс район янытыл сәв мāt рупитас. Овлэт Тэк павыл колхоз председателиг блыс, тувыл Лбпмус павылт, Люлюкары ос Резимово павылт рупитас. Хунь пенсиян минаяс, Восыңтүр павылн вәнтлысүв. Ащум вөртүр этпос 16 хөталэт 1981 тәлт әтимиыг ёмтыс.

Апщитэ Сергей Тимофеевич Шесталов хөнтлын мән ос ялыс. Тав потыртәлыс, вөраян мәныл юв ёхтыс, хот-әхвсалахтуңкве ат алымас, хөнтлын мән та тотвес. Тав сака ёмащакв пәтлуптас, таимәгыс Волховский фронт стрелковый дивизиян вуйвес. Хөнтлуме порат кит щёс сакватәлвес. Мәгылн та-гәтан пөсытыл майлувес. Юв ёх-талас, хоса ат блыс, нюлмиянэ пат-тат 1971 тәлт хотталь щалтыс.

Альбина Николаевна ләвыс, тав кәсың тәл яңк нәтнэ этпос 9 хөталэт атятэ ос та пылыщмаң порат хөнтлум рүт мэхманэ кастыянэ, «Бессмертный полк» мир халт хурит ёт ёми.

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Өпав номилүв ос тав хуритэ өньцилүв

Ам өпам Меров Василий Никитич хөнтлын мән тотыглавес, тот фашистыт ёт хөнтлыс. Тав Хальүс район Мувыңтес павылт самын патыс ос яныгмас. Хунь колхозыт акван-түлвёсыт, тән колтаглыл Хөслөхн вәнтлуптавёсыт.

Өпам тот шөмьяңыг ёмтыс, экватэ Мария Николаевна Гоголева Күртъя павылныл олыс. Тән яныг пыгагөн Щёрти ос Владимир самын патсыг, тувыл өпам 1941 тәлт хөнтлын мән вуйвес. Тот Ленинградский фронтыт писалил пәтлуптас, тав снайперыг олыс. Та порат фашистыт Ленинград үс мәхум тув марылтасаныл, акваг сав пәлыл пәтлуптасыт. Өпам тот хөнтлым 1943 тәлт кәтагёт марк лувәге сакватавёсыг, госпитальт

пусмалтавес ос юв тётвес. Тав юв сака вәгталыг ёмтым ёхтыс, щәцёкванн матпалыт та пусмал-

тавес. Төнт матыр тәрпи хунь олыс, тох мәнъщи щирыл та пусмалтастэ.

Хөнт юи-пәлт 1947 тәлт ам атям Рудольф Васильевич самын патыс, тав ёлы-пәлэт Дмитрий, Анатолий, Василий ос Ольга самын патсыт. Өпав хөнтыныл юв ёхтуме юи-пәлт Хөслөх колхозт председателиг рүпитас, вораим яласас, хул алыщ-лас. Ос пенсиян патнэтэ мус нәй харыгтан хөтпаг рүпитас. Тав 1983 тәлт агмыл ёмтыс ос хотталы щалтыс. Хөслөх пәвлэт ёл-щөпитаслүв.

Тох ты өпанув, яныг рүтанув мав вуянтым хөнтлысыт, тәлпаныл сөссыт ос порсысыт, ань мән посың хөтал вос ольсүв. 9 май Победа хөтал ань тәнаныл ёмас номтыл кәстыянүв, тән хурияныл кәтыт пувим «Бессмертный полк» мәхум ёт ёмантэв.

Галина КОНДИНА

Яныг хөнтыт хөнтлум акиюв ёл-щөпитым мәтэ вәглүв

Анөквам әпщитэ Иван Михайлович Паланзеев «Птицы светлой памяти» Саранпавылт вәрим нәпакт өпарищ наме Пилонзеев хансым олы. Улпыл архивыт тох нәпаканёт хасвес.

Ань ищхйпың ут хосыт тисхатым тав ёл-щөпитым мәтэ хөнтыслүв, ты урыл ам 2019 тәлт газетат хансыгласум. Ты элы-пәлт аты вәслүв, хөт тав порславес ос ёл-щөпитавес. Иван Михайлович Паланзеев 1919 тәлт Хальүс район Хөрыңпавылт самын патыс. Ам омам потыртәлыс, сасге армиян винэтэ мус Хөрыңпавылт Калинин наппа колхозт председателиг рүпитас.

Төнт иң шар мән хумкве, хөнтлуңкве вуим порат вәт нупыл тит тәлэ туп төвлум. Тав мән таквс этпост 1942 тәлт хөнтлуңкве тотвес, нәпаканёт хансым олы, 017 частит лусытас. Юи-өвыл мәт Кали-

нинский фронтыт 103 гужевоу транспортный ротат хөнтлыс. Тән матыр эрнут лувыл хартсыт. Тот хөнтлым сакватавес ос 23 щислат вәт сәграпнал этпос 1942 тәлт госпитальт атимыг ёмтыс. Ам аңквәгим Валентина Егоровна Варсакова Свердловский область Бутка павылт олы, тав пәлтэ ты хурит ольэгыт. Тот Иван сасгув армият 1942 тәлт пөслым олы. Ул такви юв тётыглам хуритэ.

Ань ищхйпың утыт «Память народа» лөпсыт хансыма, тав наса-ти Тверь үст «Большие Перемерки» наппа хөнтлам мәхум савынқант «Бобачевский Бор» мәт ёл-щөпитым ольнэтэ.

Ты хурит Иван Михайлович уңлы, руц маснудыт — пиджакыл ос галстукыл масхатым олы, тав пөхөт ома-тэ Паланзеева Мария Михайловна (ам яныг анөквам, омам тав анөкватэ), Иван сыспәлт Паланзеева Ульяна Михайловна,

анөквам мән эще, тав пөхөт Хозумов Егор, Ульяна ойка-тэ, 1940 тәлт.

Тох ты мәнти рүтанув номиянүв ос хөнтыт патум хөтпанув сымыңыщ кәстыянүв, тән уранылт нәмхуньт хот ат ёрувлэв.

Галина КОНДИНА

Яңк нәтнә этпос 4 хөталә – герой нам ошнә ұсыт янытлан Хөтал

Тамле янытлан тәла 1965 тәлт Победа хөтал 20 тәлә төвлуме кастыл вәрвес, пуссын аквьёт 12 ұсыт ос акв крепость майвёсыт. Ты ұсытыт олум мәхум фашистыт ёт пилтәлыг воритотсыт ос мәк яныг нам ты ұсыт оныщёгыт.

Москва ұс мәгыс хөнтлын порат мәхманув враг нөх-патнә урыл полщ осн-паттысаныл осташирыл гитлеровский плананыл СССР нупыл ёл-лоньхатас. Хөнтлын мәт тән 150-400 вёрыстан хөтал нәглын ёр тапәлн вущкасавёсыт, тәнт Германия Китыт мирхал войнат овыл яныг ёл-патнә нак оныщас.

Ленинград ұс 900 сәвиткем хөтал сыс блокадан марылтым вёритас, ос щар ат майхатас. 872 хөтал сыс ұсн товлыңхәпыл яласым ос Ладожский тўр хосыт пормас-тәнүт тотым нётвес. Блокада 1944 тәлт Ленинградско-Новгородский операция порат янытәт оигпас.

Сталинград ұс мәгыс хөнтлым Яныг хөнтыт мөтхурип вәрмалиг ёмтыс. Тәнт кит пәлыл кит млн сәвит элүмхблас акв нупыл хөнтлысыт. **Севастополь** ұс 250 хөтал пилтәлыг вуянтахтас. Фашистыт нила щёс ұс виңкве тахсыт кос, ос тав сәлтатытн, матросытн ос ұсың мәхумн тақыщ ұргалавес.

Одесса ұс 1941 тәлт вөртур этпост немецкий войскактн мувилтавес. Вуянтан вәрмаль 73 хөтал армия ос мирыт акванётхатым ёрыл минас. 1941 тәлт мән тахвс этпост ұс аквтыпыл вуйвес, ос мән мәхманув щар ат майхатасыт – партизанский хөнтлын нак овылтахтас. Одесса туп 1944 тәлт яныгпөль эт-

пост лыпаш паттувес. 1941 тәлт ойттур этпост фашистыт **Киев** ұс ляпан ёхтысыт, ос молях ұс виңкве ат әртмыс. Таве вуянтан вәрмаль кит этпос арыгтем минас, Гитлер СССР лялыт хөнтлын наке мөт щирыл щёпи-таңкве патыстә.

пормасыл тәстыглавёсыт. Ёс вуянтан вәрмаль 393 хөтал минас. Рётың юсвой этпост 1943 тәлт советский сәлтатыт «Мән Мә» плацдарм ос ұс янытәт вуянтан мус пувсаныл.

1941 тәлт мән тахвс этпосныл вәт сәграпнал этпос мус **Тула** ұс мувлахи янытәт ләквын вуйвес. Рүпитан колыт акваг пәтлуптавёсыт кос ос мәхум хөнт мәгыс пормасыт вәрсыт ос эрнә мәшинат хот-щёпитасыт. 1941 тәлт

Сәлтатанув ойттур этпос 29 хөталт эти ұсныл сысы минасыт. Фашистыт тот мәхум саватан мәгыс турманколытн нявлысаныл. Та порат Смоленскыт ос та ляпат 135 сөтыра арыгкем пленын вуим сәлтатыт ос нас мәхум порславёсыт. Ёс 1943 тәлт сүкыр этпост лыпашиг ушта патыс.

1941 тәлт лүпта этпос 28 хөталт фашистыт **Минск** ұс висаныл ос тав ляпатәт 400 сөтыра арыг-

Ишхыптын мәтвим хури

Керчь ұс 1941 тәлт яныг тахвс этпос хөтхуйпловит хөталәт советский сәлтатытн хульгуптавес. Уст лүль вәрмалит хот-щёпитан мәхум сытамыг рүпитасыт, та ляпат – партизаныт. Ёс 1941 тәлт вәт сәграпнал этпост лыпаш паттувес, ос 1942 тәлт яңк нәтнә этпос 19 хөталт ұс оста хот-вуйвес. Атахкем этпос мәхманув пилтәлыг хөнтлысыт ос 1944 тәлт яныгпөль этпос Керчь ұс мәгыс нөх та патсыт.

Новороссийск ұс Яныг хөнтыт Сәмыл щәрыщ флот базаг олыс – тав хосытәт Севастополь ұст оlnә мәхум тәнүтыл ос

вәт сәграпнал этпост советский сәлтатанув тот хөнтлуңкве овылтахтасыт ос нөх-патсыт, ұс мувлахи ярмалтан наке та оигпас.

Немцыт **Мурманск** ұс ос виңкве тахсаныл кос, ос Кольский залив нупыл пасапаңкве ат вёрмысыт, тән акваг нумыл пәтлуптавёсыт. Мурманск ұс вуянтам мәхум щәрыщ вәтат рүпитан кол акваг уральтым ошсаныл. 1944 тәлт мән тахвс этпост сәлтатанув Лүймәнаныл мәкыг вуянтасаныл.

Смоленск ұс 1941 тәлт ойттур этпос 15 хөталныл 28 хөталә мус нумыл акваг бомбал пәхвтувес.

кем элүмхблас порславес. Минск ұс 1944 тәлт лүпта этпос 29 хөталэныл ос ойттур этпос 4 хөталә мус мән мәхманувн вуянтавес.

1941 тәлт лүпта этпос 22 хөталәт **Брестский крепость** акваг ёл-пөилтәл пәтлуптаңкве патсаныл, немцыт **Брест** ұс нупыл миннә яныг лёңхыт висыт. Тәнт сака яныг хөнтлын нак олыс. Брест ұс 1944 тәлт ойттур этпос 28 хөталт Люблин-Брестский операция ләвнә порат кит хөтал сыс лыпаш паттувес.

Потыр мәнщи ләтңыг **Тамара МЕРОВА** толмашластә

Мән мāvныл сāv хөтпа хөнтлуңкве тотвёсыт

Яныг хөнт нак порат Хальүс районныл сāv соссa хөтпат мāv вуянтаңкве тотыглавёсыт. Мāхум Алы Няхлаң, Сүкырья, Войтехово, Кульпас, Тэк, Няхщамвөль, Түрпāвил ос мөт мāнь пāvлытныл хөнтлуңкве ялсыт. Тāн Москва үс ляпат, Сталинград үст, Ленинградский областът ос мөт сāv мāt тākсарыг ос пилтāлыг хөнтлысыт. Төва хөтпат фашистыт нāvлым Берлин үс мус лāглыл ёмсыт.

Хөнтлын нак порат мāн округвныл нёловхуйплов сөтыра сāvиткем элумхөлас вуйвёсыт. Тāн халанылт 176 нэ хөтпат, 412 ос соссa мāхум олсыт. Ат сөтыра арыгтем хөтпа мāгылн тагатан пөсытыл майвёсыт. Китхуйплов элумхөлас Герой Советского Союза намыл майвёсыт.

Тувыл хөнтлын нак олум порат юн сāvсыр тārвитуң рупата вāрум ат сөтыра хөтпат ос мāгылн тагатан пөсытыл майвёсыт. Тāн Победа хөтал ос ляпамтасаныл, сālтатытн нётмил вāрсыт, хөнтлын мāн тэнут-пормас кётсыт.

Хөнт нак элы-пāлт сāvынпālэ соссa мāхманув пёс йис олупса щирыл норколыт ос ёрнколыт олсыт. Та порат ты лāщаллāщал соссa мāхум олнэ мāнаныл ляпат руц мāхум школат, интернатыт, клубыт, пёкарнят, почтат, лāпкат үнттуңкве патсыт. Соссa нāvрамыт грамотан ханищтаңкве овылтавёсыт. Тāн халанылт мощца хөтпа руц лātңыл торгамтас ос потыртас.

Төнт соссa мир хұл алышлым ос вöраим яласасыт. Мāнь пāvлыт радио ос рация āтим олсыт, таимāгыс мāхум хөнтлын нак урыл өвлэт нэматыр ат вāсыт. Ты пилыщмаң нак урыл хұл алышлан

пиркататын районный центрыл лāтың кётвес. Тāн ос пāvлыт халт ты потыр элалыт тотсаныл. Хунь хум хөтпат хөнтлын мāн виңкве патвёсыт, тāн лүйнщим ос сыныгтахтым лāкква-тотвёсыт. Төнт нэмхотють ат номсыс, маньяныт пилыщмаң накин хум хөтпат тотавет.

Та порат хумыт нāиңхāпыл Салехард үсныл вуйлавёсыт. Овлэт Тюмень үсн тотвёсыт, тувыл Омск үсн хөнтлын вāрмалин ханищтаңкве кётвёсыт. Тот хум хөтпат писалил пātлуптан, артиллериян, сапёрыг, разведчикыг ос мāнь лёккарыг ханищтан тэлан тāра лāкква-уртвёсыт. Соссa мāхманув пуссын вöраян хөтпаг олсыт, тāн писалил ёмщакв пātлуптаңкве хāсыт. Таимāгыс сāvынпālэ соссa хумыт янас стрелковый дивизиян патувёсыт.

С. Ромбандеева, вāрум хурмиг

Та хөнт нак оигпам пāsныл сāv тāl минас. Ань кāсың тālныл ты вāрмаль урыл хансым нэпак акваг мощца хульты. Матёмас ань архивыт төва хөтпат урыл нэпакыт хансым олэгыт, ты хосыт тāра-паттуңкверөви. Мāн округвныл мансāвит элумхөлас хөнтлуңкве тотвёсыт ос хөт мāv вуянтасыт, ань сакати тāра-паттуңкверөви. Хальүс район архивт хөнтлын мāн ялум ты соссa хөтпат урыл потырт олэгыт:

Алы Няхлаң пāvылныл олум мāньщи хумыг Василий Николаевич Вадичупов ос Петр Егорович Вынгилев, Войтехово пāvылныл олум ханты хум Кирилл Иванович Гындышев, Сүкырья пāvылныл олум мāньщи хум Григорий

Николаевич Сайнахов, Тэк пāvылныл олум ханты хум Алексей Филиппович Отшамов, Хальүсныл олум ханты хум Александр Кузьмич Эшников, Түрпāвилныл олум мāньщи хум Тимофей Петрович Анемгуров, Няхщамвөльныл олум мāньщи хум Кирилл Васильевич Самбиндалов, Кульпас пāvылныл олум мāньщи хум Селивёрст Семёнович Садомин, Сүкырья пāvылныл олум ёрн хум Алексей Михайлович Тургачёв.

Мāн мāvныл хөнтлын мāн ялум сāv хөтпа юв ат ёхтысыт. Төва хөтпат вāнэтāl хотты хаштāl мāt акваг та хультысыт. Лүймāныл хөнтын кётыглым хөтпат пилтāлыг мāv вуянтасыт. Мāн ань тāн хосытаныл посың хөталыл элалы ты олэв. Ты тākсар хөтпат мāн нэмхуньт ат ёрувлиянүв.

Ань Победа хөталт мāн ты хөтпат кāстыглиянүв. Ты соссa мāхманув хоты мāt ос хумус хөнтлысыт, нāн ты урыл мөт кит лөпсыгт ловиньтэн.

Ты потыр Хальүс район архив колт рупитан нэ
И.Ю. Константинова
хансыс, мāньщи лātңыг
Н. МЕРОВ толмащластэ

Хальүс район архив колт өлнэ потрыт

Тимофей Петрович Анемгуров
1941 тәлт сүкыр этпос 30 хөталэт хөнтлын мәныл тамле пицма хансыс. «Тының Матрёна, мөлхөтал Москва үсн ёхтысум. Эрың, матахмат хөтал мины, ушта элаль хоттал кетавем. Ётыл хөт олункве патэгум ос хансэгум тах. Наңки хумус өлэгын, пыгагум Роман ос Александр хомле өлэг? Паща латың тэнатэн ләвен. Наңын анигылум. Наң Тимофеин».

Ты пицма хансуме юи-пәлт, этпос минас, 1941 тәлт мәнь таквс этпост 30 хөталэт Тимофей Петрович Ленинградский область Залучский район Хмели пәвилт та порславес.

Василий Николаевич Вадичупов
война овылтахтын порат тав тәра хөнтлын мән вөвхатуңкве патыс. Хум 1942 тәлт сүкыр этпост хөнтлуңкве тотвес. Хөнтлын вәрмалын хаництахтаме юи-пәлт Калининский фронтын кетвес.

Тав Сталинград үст хөнтлуңкве овылтахтас. Төнт налыман хөтпаныл туп хөт хөтпа лылыңыг хулытсыт, Василий Николаевич ләвыс: «Төнт мән сәлыт хольт нявлалавесүв. Улпыл, таимәгыс мән враг хөтпаныл моляхнув ос кәркамнув өлсүв».

Хум Сталинград үст сапёрыг олыс, яласан ләңхыт минат хотвуйлас. Тав Днепр я үлтта унсыс. Тот партизаныт ёт кәрләңхыт яласан нәиңтуйтыт куратаптас ос хоми ёхтыс.

1944 тәлт Висла я үлтта унсыманыл юи-пәлт, тән фашистытн мувилтавёсыт. Тувыл алыцлахтым кональ миннэныл порат, хум пуңке ос ләглә нялын тақыщ сакватавес. Тав пүльницат ләккарытн хурум тәл пусмалтавес, тот ләгылпәлэ хот-яктувес.

1947 тәлт яңк нәтнэ этпост Василий Николаевич Алы Няхлаң пәвлән юв ёхтыс. Хөнт юи-пәлт хум колхозт рүпитас. Нёхыс кәтын-паттыс ос щёпыр алыцлым яласас. Пилтәлыг хөнтлуме мәгыс хум мәгылн тагатан сәв пөсытыл майлувес.

Кирилл Иванович Гындышев
Хальүс район Войтехово пәвилныл олум хум ос тох потыртәлыс: «1941 тәлт мәньполь этпост Хальүст акван-атвесүв. Ойттур этпост

Омск үсн кетвесүв. Мәнь таквс этпос мус тот хөнтлын вәрмалын хаництавесүв. Тувыл Сибирь мәныл өлнэ мәхум ёт Москва үс вуянтаңкве кетвесүв».

Хум Ленинградский ос китыт Украинский фронтыт хөнтлым мав вуянтас. Хөнт накт хурум щёс нялын сакватәлвес. Тав щёмьятэ палт хурум щёс нәпак ёхталас, эрттам тав порсыс. Юи-о́выл щёс тав 1945 тәлт яңк нәтнэ этпост китхуйпловит хөталт Берлин үсныл вәт нупыл нилыт вёрыстат нялын сакватавес. 1946 тәлт хум юв ёхтыс. Кирилл Иванович мәгылн тагатан сәв пөсытыл майвес.

Кирилл Васильевич Самбиндалов
1942 тәлт Хальүс район Нящамвөл пәвилныл хөнтлын мән тотвес. 1944 тәлт Ленинград үс

ляпат хөнтлыматэ ёмаспал вәңнэ нялын тәра-патамтавес. Хум пүльницат хөт этпос пусмалтавес. Ос тәкыщ сакватахтәме мәгыс мәньщи ойка юв кәтвес. Ты вәр-малъ урыл Хәльүс район архив-колт хансым олы.

Алексей Михайлович Тургачёв Хәльүс район Сүкырья пәвылныл олыс. Война элы-пәлт тав колхозт рүпитас. Хум 1940 тәлт армиян лусытаңкве вуйвес. Хөнтлын нак овылтахтәме порат тав Белорусский фронтын кәтвес. 1941 тәлт тот хөнтлуме порат тав фашистытын пленын вуйвес. 1945 тәлт яңк нәтнэ этпост 9 хөталәт, хунь мән сәлтатанув нөх-патсыт, тәнт тав уцта Германия мәт лыпаш тәртвес.

Хөнтлын нак оигпам юи-пәлт Алексей Михайлович сәлыңколт пастухыг рүпитас. Экватэ ос ёрнколт сәвсыр колсори рүпата вәрыс. Тувыл пенсиян патыс, ос тот аквтох элалъ мәньлат хөтпат сәлыт ўруңкве ханищтас. Хум хөнтлуме мәгыс мәгылн тагатан хўрум пөсытыл майлувес.

Петр Егорович Вынгилев Хәльүс район Алы Няхлаң пәвылт хўл алыщлан ос вөраян щәмьят самын патыс. Кульпас пәвыл школат сәт класс әстлас. Школа әстләме юи-пәлт киномеханикыг рүпитас. Мәньщи пәвлытын кина суссыл-таңкве ялантас.

1937 тәлт Хәльүс районын Ленинград ўсныл Баландин ойка ёхталас. Петр Егорович лүимә няврамыт институтн учителиг ханищтахтүңкве тотвес. Хўрум тәлт тот ханищтахтас, тувыл ос финн мәхум ёт хөнтлын мән кәтвес. Ты хөнт нак оигпаме мус акваг тот лусытас. Тувыл 1941 тәлт Ленинград ўсн ёхтыс, тот элалъ ханищ-тахтүңкве патыс.

Яныг хөнт нак овылтахтәме порат Петр Егорович тәра хөнтлуңкве тотвес. 1944 тәлт Украина мәт тав саме нялын хөйвес, тувыл ёмаспал ләглэ ос сыслуве сакватавес. Хум Омск ўс пүльницат пусмалтахтас, 1944 тәлт юв кәтвес. Хөнтлын нак юи-пәлт тав иң кит тәл ханищтахтас. Тувыл Хулумсөнт, Аня ос Кульпас пәв-лытт сәсә мәхум ханищтым рүпитас. Ётыл Петр Егорович Сортыңья пәвылт хўл алыщлан ос вөраян хөтпатн тәнут-пормас тотыглым

Ишхйпын мәтвим хури

В.Н. Вадичупов

рүпитас. 1954 тәлт тав Алы Няхлаң такви пәвлән щәмьяң тәгыл минас. Тот хўл алыщлым ос вөраим олыс.

Алексей Филиппович Отшамов туи порат Хәльүсныл хөнтлын мән тотвес. Хум Новосибирск ўст кавалерийский полкыт ханищтахтас. Тувыл Киев ўс ляпан хөнтлуңкве кәтвес. Киев ўс вуянтаме порат тав кит щәс нялын сакватәлвес. Писалил ёмшакв пәтлуптәме мәгыс, тав снайперыг олыс.

Алексей Филиппович Берлин ўс мус хөнтлым ёхтыс. Ты мәгыс герой хум Константин Жуков тав намөтыл хансым мәнъ писаль мўйлуптас. Ос хөнтюи-пәлт Берлин ўст тав нялын сакватавес. Хунь тав лап-минас, писале хотталъ тыпыс. Хөнтлын нак юи-пәлт Алексей Филиппович Отшамов Тәк пәвыл колхозт сәлыт ўрим рүпитас.

Григорий Николаевич Сайнахов Хәльүс район Сүкырья пәвылныл олыс. Тав Сүкырья пәвыл колхозт рүпитас. Хөнтлын нак овылтахтын порат, 1941 тәлт сүкыр этпост тав тәра тотвес.

Хум Волховский фронтыт хөнтлыс. Ладога тұр вәтат тав фашистытн пленын вуйвес. Хөнтлын нак оигпаме юи-пәлт Григорий Николаевич 1946 тәлт мус Эстония мә границат лусытас. Тувыл юв ёхтыс.

Селивөрст Семёнович Садомин 1941 тәлт вөртур этпос 8 хөталәт Хәльүс район военкоматыл тотвес. Тав Центральный фронтыт овылтахтас, Украина, Белоруссия,

Хәльүст лүльнэ памятник

Чехословакия, Польша ос Германия мә мус хөнтлым минас. Хөнт накт нила щәс нялын сакватәлвес. Тав 1946 тәлт Германия мәныл юв кәтвес.

Хөнтлын нак юи-пәлт хум хўл алыщлас, сәлыт ўрыс ос мөт сәвсыр рүпата вәрыс. Тән экватэнтыл хөт няврам янмалтасыг. Берлин ўс мус хөнтлым ёхтуме мәгыс тав мәгылн тагатан сәв пөсытыл май-вес.

Александр Кузьмич Эшников 1942-1947 тәлытт Тихоокеанский флотыт лусытас. 1945 тәлт тав Япония мәт хөнтлыс. Хум хөнтлуме мәгыс мәгылн тагатан сәв посытыл майлувес. Хөнтлын нак юи-пәлт Александр Кузьмич Хөнтаң мәт ос Хәльүс районт яныг кўщаиг сәв тәл рүпитас.

Хәльүс районныл сәв хөтпат хөнтлуңкве тотвөсыт. Ты Анемгуровыт, Тасмановыт, Туевыт, Мониныт, Самбиндаловыт, Сайнаховыт, Албиныт ос мөт рүт мәхум. Тән халанылт Тарлиныт – 19, Молдановыт – 18, Неттиныт – 16, Новьюховыт – 15, Таратовыт – 9, Ерныховыт – 9, Ендыревыт – 7, Гындышевыт – 7, Вынгилевыт – 3 рүт хөтпат юв ат ёхтысыт. Победа хөталт мән тәнаныл пуссын кәс-тыанүв.

Хәльүс архив колт рүпитан нә **И.Ю. Константинова** хансум потре мәньщи ләтңыг **Н. МЕРОВ** толмашластэ

9 МАЯ Акв хөтал сыс өлүм вәрмалы

Тувыл тох блэн ман нас блэн, Победа
хөтал ляпамаңкв паты, хөнтлаңкв ялум
мәхманув юн бс акваг номылматыглыяңу.

Елена Константиновна Самбиндалова Щеман акитэ – Самбиндалов Семён Васильевич урыл ләви:

– Пёс мәхманув хотмус хөнтласыт, хөт хөнтласыт, нэмхуньт ат потыртасыт. Кирилл аким, Щеман аким мән палтув та ёхтэ, үнлэг, потыртэг. Кос хунь

потыртэгыт хұл алышлан урыл, вбраян урыл. Төва порат мән матыр ке китыглэв, тэн лавёг: «Ты ман потыр хунь». Хунь хум мәхум тәнки ротаг вёрт яласакёныл порат, төверт ань потыртэгыт. Төванакт йтипалаг, хунь нуйгалахтэгыт та маныр, Щеман аким потырталас

тэл та пылышмаң пора урыл. Семён Васильевич Сталинградский фронтыт блыс. Ётыл, хунь ам яңгыг ёмтмум юи-пәлт, ашум, номилум, потырталас, ләви, – ягыгыг ёлмёт потырталас: «Тув тотвёсыт, – лай, – тәра я ұлтта ун-суңкв ләввёсыт. Тән, – лай, – туп я котильн ёхтысыт, немсытын пәтлуптаңкв та патвёсыт, матсәвит мир тот та порсыс. Лылыңыг хультум мәхум китынтыг бс та уйтымет акв та янылн. Китынтыг бс акв тох, ёмаскем ян патсамыт бс нум-пәлыл пәтлуптаңкв патвёсыт, бс та ювле ёхмыт. Хурминтыг

бс кётавет, – ләви. Пуссын йртхатамыт, ат миннэныл, ләвнэныл: «Востурманлы, уш минэв». Ос тувыл хунь сатапас ман постыглан ляпат, тэл, минасыт, ушта я тапәлн патсыт, ос элалы лаквамласыт. Мансәвит элумхблас, – ләви, – нас-кәссыг та порсыс тот. Тай акв хөтал сыс өлум вәр-малы.

Тамле пылышмаң тәр-витуң пора блыс. Ты вәрмалы номуңкв эри. Мәхумн пуссын пустагыл блнэ посың, шуниң, сөтың хөтал!

Анна АЛГАДЬЕВА

9 МАЯ Ищпан аки эрге хультыс

Апцииг халэнт потыртасыг: Кәпя
Ващка кит пыг, Ищпан ос Щёман
Самбиндаловыг Искарский пәвылныл. Щёман
эрыгсов каңкеныл вбви: «Ам наның эрыг
мәгыс яңк сәлы мыгум. Наң войнан вбавен,
эргын тах хульты». Төнт тэн хунь вәсыг, юи-
бвыл щёс потрамасыг.

Ищпан аки

Лай, наң-а бньшам эрыгкен
Лай, аңумна-а хулигләлэлын,
Аңумна-а мишинтәлэлын-а.

Эрыг-соваткен мән мәгыс–а,
Улы-соват мән мәгыс,
Яңкнёл хөптыл мишинтылум,
Яңкнёл хөптыл мыглума-а.

Эрыг-кёна аңумн хулигләлэлын-а,
Улы-совкен вос хульты.
Руш хөнтыг-а лүбликен-а,
Руш хөнтыг-а минэкён-а,

Эрыг-кёна аңумн хулигләлэлын-а,
Эрыг-кён аңумн маёлын-а.

Ищпан аки элалы-а тава ұлылам эрыгкётэ,
Ващка Щёман акиювнаг-а
Сөля ювле хультыглам,
Сөля таве хулиглыме,
Кай-руш хөнтыг-а сөль минас.

Ан-я эква яныг пыгриш,
Ващка ойка яныг пыгриш,
Эрге ювле сөль хультыс-а,
Улытэ сөль юв хультыс.

Ищпан 1909 тәлт самын патыс, 1939 тәлт армиян лусытаңкв вбввес, финский войнат хөнтлас. Юв мощ-щан ёхталас, 1941 тәлт хөнтлаңкв бс та тотвес. 1943 тәлт Сталинградский фронтыт порславес.

Щёман 1911 тәлт самын патыс, исколат ат хаништахтас. Тав ётыл 1943 тәлт войнан вуйвес, ты элы-пәлт сәлы үрнэ хөтпаг «Киров» нампа колхозт рүпитас. Тав Ленинград ұст ос Эстония мāt хөнтлас. Юв ёхтыс, рүпитас. Ос та хөнт пылышмаң нюлмиянэтыл савалым 1966 тәлт атимыг ёмтыс. Тән сāt нйврам яныгмасыт, Щёман такви торыг эрге хультыс, эргаве. Эрганэ ос эрыгсовыт мән ань мус хулыглыяңу, ты ұлылэ апицитэ аги Галина Константиновна Алгадьева эрги.

Наталья Тасманова потре 2019 тәлт №9 газетат хансым блыс, ань таве бс тыг вәрыслүв

<p>Лүймә сәрипос (Северная заря) № 9 (1363), 14.05.2026</p> <p>Соучредители Дума, Правительство ХМАО – Югры</p> <p>Издатель Департамент внутренней политики ХМАО – Югры</p>	<p>Редакция ВРИО главного редактора – Рагимова Н.В. Телефон (3467) 33-17-52 (д 502)</p> <p>Заместитель гл.редактора – Кондина Г.Р. Телефон (3467) 33-17-52 (д 501)</p> <p>Ответственный секретарь – Ромбандеева С.М. Телефон (3467) 33-17-52 (д 507)</p>	<p>Адрес редакции и издателя: 628011, г.Ханты-Мансийск, ул.Комсомольская, 31 тел./факс (3467) 33-17-52 (д 510)</p> <p>Е-mail: gazeta@khanty-yasang.ru Газета размещена на сайте www.khanty-yasang.ru</p> <p>Отпечатано: ООО «Печатный Мир» г. Сургут», ул. Маяковского, д. 14.</p>	<p>Индексы 04399, 54399 Тираж 1710 экз. Заказ 1264</p> <p>Цена свободная Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.</p> <p>Газета зарегистрирована Управлением Федеральной</p>	<p>службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.</p> <p>Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00795 от 23 января 2013 г.</p> <p style="text-align: right;">12+</p>
---	---	---	---	--